

Boom juridisch
 Postbus 85576
 2508 CG Den Haag
 T (070) 330 70 33
 E info@bju.nl
 I www.boomjuridisch.nl

EstateTip

Review

Afl. 2019-12

3 april 2019

Drie ‘man en paard noemende relatieclausules’

Huwelijkse voorwaarden, op verbintenisrechtelijke leest geschoeid, die man en paard noemen bij scheiding en overlijden juich ik, zoals bekend, toe. In de voorwaardenpraktijk vindt langzaam maar gestaag, zo lijkt het, een wijziging in het denken plaats: van het ‘tijdens de rit denken’ naar het denken vanuit het einde. Zie onder meer mijn bijdrage ‘Er was eens een huwelijksvermogensrechtelijke... wolf in schaapskleren’, *WPNR* 2010/6860 en ‘Over MKB-relatievermogensrecht, de achilleshiel en (ijskoude) MKB-voorwaarden met zweet en tranen’, *WPNR* 2016/7120. Het denken vanuit het scheidings- (en overlijdens)moment leidt mijns inziens tot concretere regelingen die door cliënten overzien kunnen worden en bevordert het benutten van de contractsvrijheid. Met concretere regelingen moet men, bijvoorbeeld, denken aan een afrekening met vastgestelde (al dan niet te indexeren/maximeren) bedragen, al dan niet afhankelijk van de duur van de relatie, al dan niet afhankelijk van het hebben van kinderen, al dan niet afhankelijk van het hebben (gehad) van een bepaalde dienstbetrekking, al dan niet afhankelijk van het hebben van een bepaald vermogen/bepaalde vermogensstijging. Personenvennootschapscontracten werken in dit kader inspirerend. Zo is daar een regime voor het waarderen van ondernemingsvermogen (taxatievoorschriften) bij uit elkaar gaan en overlijden geen zeldzaamheid. Dat geldt ook voor een heldere regeling over de peildatum, de waarderingmethodiek die gevolgd moet worden en wie bindend de waarde kan vaststellen. Geschillenregeling voorkomen (langlopende) procedures of kaderen deze in ieder geval in.

De vraag is of u – als u en uw cliënten ook houden van concrete relatievermogensrechtelijke afspraken – schrok van de uitspraak van Hof Den Haag 22 januari 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:172.

In een samenlevingscontract was de volgende clausule opgenomen:

‘Bij verbreking van de samenwoning anders dan door overlijden, huwelijk of geregistreerd partnerschap tussen partijen, zal: 1. partij [de man] voor ieder jaar dat de samenwoning tussen partijen heeft geduurd aan partij [de vrouw] vergoeden een bedrag van twaalf duizend euro (€ 12.000,00) per jaar, een gedeelte van een jaar naar evenredigheid berekend;’

Duidelijke taal en zeer concreet. De prijs van een jaar getrouwd zijn staat vast, en een relatie kan dan ook in de papieren lopen. Maar het hof oordeelt dat de onderhavige clausule nietig is:

‘10. [...] Artikel 3:40 BW stelt grenzen aan de contractsvrijheid van partijen: een rechtshandeling die door inhoud of strekking in strijd is met de goede zeden of de openbare orde is nietig. De rechtbank heeft in het bestreden vonnis, op grond van de door de vrouw afgelegde verklaring bij de comparitie, vastgesteld dat het vergoedingsbeding ongeoorloofd is, nu de vrouw daarmee heeft beoogd dat de man de samenwoning nimmer zou kunnen verbreken gelet op de hoogte van het door

hem te betalen bedrag. De vrouw is in hoger beroep niet teruggekomen op haar verklaring, dat de strekking van het beding was om een zodanig hoog bedrag te verbinden aan het beëindigen van de samenwoning, dat de man dit nooit zou kunnen betalen en altijd bij de vrouw zou blijven. Het hof is met de rechtbank van oordeel dat een dergelijk beding in een samenlevingscontract in strijd is met de goede zeden en derhalve nietig is. De toetsing aan het criterium van strijd met de goede zeden moet plaats vinden aan de hand van in de samenleving als fundamenteel ervaren normen van ongeschreven recht. De bedoeling van de vrouw was de man door het beding in het samenlevingscontract in de samenwoning “gevangen” te houden. Hij zou zich slechts van de door hem niet op te brengen betalingsverplichting kunnen bevrijden door met haar in het huwelijk te treden. Het beding verdraagt zich niet met het recht van de man op eerbiediging van zijn privé-leven, zoals neergelegd in artikel 8 EVRM. Dit recht houdt in dat de man de keuzen ten aanzien van de inrichting van zijn privé-leven in vrijheid moet kunnen maken. De rechter dient bij de toepassing van een open norm als de goede zeden rekening te houden met het in dit grondrecht belichaamde belang. De stelling van de vrouw dat de man haar heeft misleid en de relatie alleen is aangegaan om aan een verblijfsvergunning te komen – welke stelling overigens door de man gemotiveerd is betwist – kan niet tot een andere afweging leiden.’

Moet ik nu, zo vroeg ik mij af, afstappen van mijn geloof in relatievermogensrechtelijke voorwaarden met bedragen en ingroeiregelingen? Dat lijkt me niet: het motief ‘gevangen houden’ kost de afspraak in casu de kop. Mijns inziens zou deze uitspraak niet zo hebben geluid indien het contract zou zijn gesloten ter compensatie van verlies aan verdien capaciteit of vermogensopbouw tijdens de relatie.

In dit verband noem ik de recente uitspraak van Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 15 januari 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:444. Daar was het volgende bepaald in artikel 12 van de huwelijkse voorwaarden:

‘Indien het huwelijk van de echtgenoten door echtscheiding wordt ontbonden of indien tussen de echtgenoten de scheiding van tafel en bed wordt uitgesproken, is de verschenen persoon onder 1 (hof: de man) verplicht – binnen zes maanden daarna – aan de verschenen persoon onder 2 (hof: de vrouw) uit te keren een (bruto)geldsom groot één honderd vijftig duizend euro (€ 150.000,00) , zulks mede als bijdrage in de herinrichtingskosten van de verschenen persoon onder 2. Bedoeld uit te keren bedrag zal worden verlaagd tot (bruto) één honderd duizend euro (€ 100.000,00) indien het huwelijk van de echtgenoten eindigt binnen vijf jaar na het aangaan van het huwelijk, dan wel de scheiding van tafel en bed binnen vijf jaar na het aangaan van het huwelijk wordt uitgesproken. Gemeld uitkeringsbedrag zal worden uitgekeerd ongeacht wie het verzoek tot echtscheiding dan wel scheiding van tafel en bed indient.’

Ook hier is sprake van duidelijke en concrete huwelijkse voorwaarden, waarbij het schuldbeginsel in ieder geval niet speelt. De man wilde verlost worden van zijn afspraak, maar werd aan het contract gehouden. De notaris had zijn werk goed gedaan. Diverse keren met cliënten gesproken en ook schriftelijk voorgelicht. De notaris heeft partijen nog voorgehouden dat de afspraak ook zou gelden als de vrouw vlak na het huwelijk bij de man weg zou gaan, hetgeen ook in de aan de akte aangehechte toelichting staat vermeld, en partijen hebben destijds beaamd, althans niet weersproken, dat dit hun bedoeling was. Dat de afspraken financieel zwaar uitpakken en hij zijn huis zou moeten verkopen, vermurwt het hof niet. Op het alimentatie-vlak, wat betreft het bepalen van de behoefte, oordeelt het hof overigens dat de vrouw (deels) kan interen op het bedrag van € 150.000.

Uitspraken als deze zijn leerzaam voor de contractenmaker, maar geven ook steun aan degene die twijfelt aan de man en paard noemende relatievermogensrechtelijke afspraken. Ik noem nog Hof Amsterdam 12 mei 2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BJ4488, waar de volgende clause in artikel 11 van de voorwaarden de aandacht van het hof had:

‘Ingeval het huwelijk wordt ontbonden door echtscheiding of indien tussen de echtgenoten scheiding van tafel en bed wordt uitgesproken, vindt er verrekening van hun vermogens plaats zo, dat de comparante sub 2 gerechtigd is tot een bedrag van drie honderdduizend euro (€ 300.000,-) uit te keren door de comparant sub 1. Laatstgemeld bedrag dient te worden verhoogd met een bedrag, berekend naar hetzelfde percentage als waarmee het door het Centraal Bureau voor de Statistiek (of vervangende instantie) alsdan vast te stellen en hierna te noemen indexcijfer blijkt te zijn gestegen ten opzichte van dat indexcijfer per één juni twee duizend zes. Onder voormeld indexcijfer wordt verstaan het door het Centraal Bureau voor de Statistiek te publiceren Consumentenprijsindex, reeks voor Alle Huishoudens, afgeleid, op basis van “tweeduizend is éénhonderd”.’

In casu hield ‘de comparante sub 2’ het al snel voor gezien. In 2006 werd er getrouwd, in november 2006 heeft de vrouw de echtelijke woning verlaten en het huwelijk is op 20 september 2007 ontbonden. Hoe loopt dit af? Het hof:

‘4.4. Gebleken is dat beide partijen bij het aangaan van de huwelijkse voorwaarden voor ogen stond dat als het bepaalde in art. 11 al zou moeten worden uitgevoerd, dat op lange termijn zou zijn. In dit licht kan ook de indexeringsclausule worden gezien. Aan een huwelijk dat feitelijk minder dan zes maanden zou duren, is niet gedacht. De vrouw heeft voorts niet gesteld dat haar inkomens- of vermogenspositie ten gevolge van het huwelijk is verslechterd, zodat het hof er van uitgaat dat dit niet het geval is.

4.5. Het feit dat partijen bij het overeenkomen van de huwelijkse voorwaarden niet hebben gedacht aan een kort huwelijk als het onderhavige, staat er niet aan in de weg dat deze tussen hen gelding hebben. Enerzijds kan een dergelijk vast bedrag bij een kort huwelijk buiten proporties hoog zijn, anderzijds kan het bij een langdurig huwelijk waarin hoge vermogensopbouw aan de zijde van de man heeft plaatsgevonden zoals in casu verwacht, te laag uitpakken. Verwacht mag worden dat deze risico’s door beide partijen werden ingecalculeerd. De man is derhalve in beginsel aan het verrekenbeding gebonden.

4.6. Dit neemt niet weg dat de uitkomst, gelet op de omstandigheden van dit geval, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, met name gelet op de korte duur van de huwelijkssamenleving, het feit dat de man in de betreffende periode geen vermogen heeft opgebouwd en niet over vermogen beschikt waaruit hij de vrouw kan voldoen, het feit dat de vrouw financieel geen nadeel van het huwelijk heeft ondervonden en zonder een bijdrage van de man te hebben ontvangen in haar huisvesting heeft kunnen voorzien.’

Het hof beperkt het bedrag uiteindelijk tot € 100.000, onder toepassing van artikel 6:248 BW. De vrouw voert nog aan dat de korte duur van het huwelijk niet aan haar te wijten is, maar daar gaat het hof niet in mee, zodat ze de korting zal moeten accepteren. De contractenmaker zal de volgende keer misschien wel werken met een ingroeieregeling en een voorziening treffen die erop ziet dat het op te hoesten bedrag ook daadwerkelijk vergaard is tijdens het huwelijk.

Hoe dit ook zij, mijns inziens hebben huwelijkse voorwaarden die man en paard noemen bij scheiding nog steeds de toekomst. Dat geldt ook voor het overlijden. Concrete regelingen, zoals een legaat van een geldbedrag of woning zie ik wel in testamenten

(herroepelijk), maar nauwelijks in de overlijdensparagraaf in relatievermogensrechtelijke contracten (onherroepelijk).

Tot volgende week!

Prof. mr. dr. F.W.J.M. Schols

ScholsBurgerhartSchols

Boomjuridisch

www.scholsburgerhartschols.nl www.boomjuridisch.nl

© 2019 Boom juridisch | ScholsBurgerhartSchols

Hoewel de uiterste zorg is besteed aan de inhoud van *EstateTip Review* aanvaarden de uitgever en de redactie geen aansprakelijkheid voor onvolledigheid of onjuistheid.